

SET-03

केन्द्रीय विद्यालय संगठनम्, पटना संभागः
संकलनात्मकं मूल्यांकनम् द्वितीय सत्रम् {2015-16}

विषय- संस्कृतम्
कक्षा-अष्टमी

अवधि: 2:30 घंटा

पूर्णांकः-60

छात्रस्य नाम ..... अनुक्रमांकः .....

खण्डः ..... दिनांकः .....

निरीक्षकस्य हस्ताक्षरम्

केवलं परीक्षकस्य कृते -

खण्ड - क

खण्ड - ख

खण्ड - ग

खण्ड - घ

योगः

--	--	--	--	--

06

+

10

+

20

+

24

=

60

परीक्षकस्य हस्ताक्षरम्

सामान्य निर्देशाः

(क) अस्मिन् प्रश्न पत्रे चत्वारः खण्डाः सन्ति।

खण्ड - क

अपठित - अवबोधनम्

06

खण्ड - ख

रचनात्मक- कार्यम्

10

खण्ड - ग

अनुप्रयुक्त -व्याकरणम्

20

खण्ड - घ

पठित -अवबोधनम्

24

(ख) समस्ताः प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति।

(ग) प्रतिखण्डम् उत्तराणि अस्याम् उत्तर पुस्तिकायां एव लेखनीयानि।

(घ) अन्यत्र कुत्रापि लिखितेभ्यः उत्तरेभ्यः अंकाः न प्रदास्यन्ते ।

खण्ड - क (अपठित अवबोधनम्) 06 अंकाः

1. अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि प्रदत्त निर्देशानुसारेण लिखत -

आसीत् नर्मदा तीरे एकः विशालः वृक्षः। तत्र स्वनिर्मितेषु नीडेषु बहवो खगाः वसन्ति स्म। एकदा महती वृष्टिः अभवत्। शीतेन कम्पमानः कश्चित् वानरः तत्र आगच्छत्। शीतेन कम्पमानं वानरं दृष्ट्वा खगाः अवदन् - भो वानर ! हस्ताभ्यां पादाभ्यां सहितः त्वं मानवेन सदृशः असि। शीतेन कष्टम् अनुभवसि। तत् गृहस्य निर्माणं कथं न करोषि ? एतत् श्रुत्वा वानरः क्रुद्धः अभवत्। स्वमनसि अचिन्तयत् 'अहो एते क्षुद्राः खगाः माम् उपहसन्ति निन्दन्ति च।

एवं विचार्य क्रुद्धः वानरः वृक्षम् आरोहत्। खगानां नीडानि च भुवि अपातयत्। नीडैः सह खगानां अण्डानि अपि नष्टानि।

अतः सत्यम् एव उक्तम् -

“ उपदेशो हि मूर्खाणां प्रकोपाय न शान्तये।”

(क) एक पदेन उत्तरत

$\frac{1}{2} \times 2 = 1$

(i) एकः विशालः वृक्षः कुत्र आसीत् ?

उत्तरम्:- .....

(ii) नीडेषु के वसन्ति स्म ?

उत्तरम्:- .....

(ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत : -

$2 \times 2 = 4$

(i) क्रुद्धः वानरः किम् अचिन्तयत् ?

उत्तरम्:- .....

(ii) केषां कृते उपदेशः प्रकोपाय भवति ?

उत्तरम्:- .....

(ग) यथानिर्देशं उत्तरत :

$\frac{1}{2} \times 2 = 1$

(i) ' वसन्ति स्म ' इति क्रिया पदस्य कर्तृ पदं किम् ?

उत्तरम्:- .....

.....

(ii) वर्षा कृते पर्याय पदं लिखत -

उत्तरम्:- .....

.....

खण्ड -ख (रचानात्मक -कार्यम्) 10 अंकाः

2. अधोलिखितम् वार्तालापं मंजूषायाः सहायतया पूर्यन्तु -

1X4=4

राघवः - राजेश ! अद्य त्वम् कुत्र गच्छसि ?

राजेशः - .....

राघवः - द्वितीयशनिवासरे अवकाशदिवसे किमर्थं विद्यालयं गच्छसि ?

राजेशः - .....

राघवः - किम् सर्वे छात्राः विद्यालयं गमिष्यन्ति ?

राजेशः - .....

राघवः - अद्य विद्यालये किम् भविष्यति ?

राजेशः - .....

मंजूषा

(i) अहम् अद्य विद्यालयं गच्छामि।

(ii) अद्य विद्यालये श्लोक पाठ प्रतियोगिता भविष्यति।

(iii) अद्य विद्यालये संस्कृतसाप्ताहिक दिवसः वर्तते।

(iv) आम् सर्वे छात्राः शिक्षिकाः च विद्यालयं आगमिष्यन्ति।

3. मंजूषायां प्रदत्तैः शब्दैः प्रदत्तस्य चित्रस्य वर्णनं त्रिषु संस्कृत वाक्येषु कुरुत्। 2X3=6

मंजूषा

पर्वताः , सूर्योदयः , गृहे , जले , मत्स्यौ , वृक्षौ , पुष्पाणि , तरतः , वातावरणं ,रविकिरणाः ,एतत्

(क) .....

(ख) .....

(ग) .....

खण्ड - ग (अनुप्रयुक्त व्याकरणम्) 20 अंकाः

4. अधोलिखितेषु वाक्येषु रिक्तस्थानानि विकल्पेभ्यः शब्देभ्यः उचितां विभक्तिं संयोज्य तत्पदैः पूरयत - 1X4=4

(क) ताः सर्वाः ..... सन्ति।

(i) माता (ii) मातरः (iii) मातरौ (iv) मातरम्

(ख) ..... पत्राणि सन्ति।

(i) एतत् (ii) एते (iii) एतानि (iv) एतेन

(ग) तत्र ..... क्रीडन्ति।

(i) बालकः (ii) बालकौ (iii) बालकान् (iv) बालकाः

(घ) उद्याने..... विकसन्ति।

(i) पुष्पे (ii) पुष्पाणि (iii) पुष्पम् (iv) पुष्पेषु

5. अधोलिखितेषु वाक्येषु उचितानि धातुरूपाणि विकल्पेभ्यः लिखत। 1X4=4

(क) बालिकाः मोदकानि .....।

(i) खादसि (ii) खादन्ति (iii) खादति (iv) खादामि

(ख) सः बालकः विद्यालयं गन्तुम् .....।

(i) इच्छसि (ii) इच्छन्ति (iii) इच्छति (iv) इच्छतः

(ग) वयम् श्वः चलचित्रं द्रष्टुम् .....।

(i) एषिष्यामि (ii) एषिष्यति (iii) एषिष्यामः (iv) एषिष्यतः

(घ) सः रविवासरे फलानि .....।

(i) अखादत् (ii) अखादताम् (iii) अखादन् (iv) अखादः

6. अधोलिखितेभ्यः विकल्पेभ्यः सन्धिं चित्वा लिखत - 1X4=4

(क) पर + उपकारः सर्वदा करणीयः।

(i) परोपकारः (ii) परोपकाराम् (iii) परोपकारौ (iv) परोपकाराः

(ख) तत्र एकः गै + अकः गायति।

(i) गायकाः (ii) गैयकः (iii) गायकः (iv) गायकान्

(ग) आश्रमे मुनि + ईश्वरः निवसति।

(i) मुनिश्वरः (ii) मुनिश्वराः (iii) मुनिश्वरान् (iv) मुनीश्वरः

(घ) अद्य वधू + आगमनम् भविष्यति।

(i) वध्वागमनम् (ii) वधुवागमनम् (iii) वध्वेगमनम् (iv) वध्वागमनम्

7. अधोलिखितानि वाक्यानि संशोधयत/तेषु रेखांकित पदानि संशोधयत 1X4=4

(क) वयं श्वः न पठिष्यावः ।

(i) पठिष्यामि (ii) पठिष्यामः (iii) पठिष्यति (iv) पठिष्यन्ति

(ख) अश्वाः तीव्रं धावति।

(i) धावन्ति (ii) धावति (iii) धावतः (iv) धावसि

(ग) पत्राणि वृक्षात् पतति।

- (i) पत्रम् (ii) पत्रे (iii) पत्रेण (iv) पत्रात्
 (घ) सः बालकाः अस्ति।
 (i) बालकः (ii) बालकम् (iii) बालकेन (iv) बालकौ
 8. धातु + क्त्वा/ तुमुन् प्रत्यययोगेन निर्मितम् उचित पदं चित्वा लिखत - 1X4=4
 (क) बालकः दुग्धं (पा+तुमुन्) क्रन्दति ।
 (i) पातुम् (ii) पातुमुन् (iii) पिबितुम् (iv) पीतुम्
 (ख) सः पठितुम् (.....+.....) विद्यालयं गच्छति ।
 (i) पठि + तुमुन् (ii) पठ् + तुमुन् (iii) पठि + तुम् (iv) पठ + तुमुन्
 (ग) त्वम् श्लोकं श्रुत्वा गच्छसि ।
 (i) श्रू + त्वा (ii) श्रु + क्त्वा (iii) श्रु + कतवा (iv) श्रू + क्त्वा
 (घ) अहं फलं खादित्वा पठामि ।
 (i) खाद् + क्त्वा (ii) खादि + त्वा (iii) खादि + क्त्वा (iv) खादि + क्त्वा

खण्ड - घ (पठित अवबिधनम्) 24 अंकाः

9. अधोलिखितं पद्यांश पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत - 4
 भोजनांते च किं पेयम् ?
 जयन्तः कस्य वै सुतः ?
 कथं विष्णुपदं प्रोक्तम् ?
 तक्र शक्रस्य दुर्लभ ?

(1) एकपदेन उत्तरत $\frac{1}{2} \times 2 = 1$

(क) विष्णुपदं कथं प्रोक्तम् ?

उत्तरम्:- .....

(ख) जयन्तः कस्य सुतः ?

उत्तरम्:- .....

(2) पूर्ण वाक्येन उत्तरत - 2

भोजनान्ते किं पेयम् पथ्यकरं भवति ?

उत्तरम्:- .....

(3) निर्देशानुसारं लिखत - $\frac{1}{2} \times 2 = 1$

(क) ' सुलभम् ' इत्यस्य पदस्य विलोम पदं किम् ?

उत्तरम्:- .....

(ख) ' इंद्रस्य ' इत्यर्थे पर्यायपदं लिखत -

उत्तरम्:- .....

10. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नान् उत्तरत - 4

परमिन्दर् - अरे ! उपवनस्य द्वारे एव प्लास्टिक स्यूतकानि क्षिप्तानि इतस्ततः विकीर्णानि।

कचनार् - जनाः प्रमादं कुर्वन्ति । प्लास्टिक पुट्केषु खाद्यवस्तूनि गृहीत्वा भक्षयन्ति परं तानि पुटकानि मार्गे यत्र कुत्रापि क्षिपन्ति।

(1) एकपदेन उत्तरत 1/2x2=1

(क) प्लास्टिक पुट्केषु जनाः कानि भक्षयन्ति ?

उत्तरम्:- .....

(ख) के प्रमादं कुर्वन्ति ?

उत्तरम्:- .....

(2) पूर्णवाक्येन उत्तरत - 2

उपवनस्य द्वारे कानि क्षिप्तानि विकीर्णानि सन्ति ?

उत्तरम्:- .....

(3) निर्देशानुसारं लिखत - 1/2 x2=1

(क) 'खादन्ति ' इत्यत्र किं क्रियापदं प्रयुक्तं ?

उत्तरम्:- .....

(ख) क्षिपन्ति इत्यस्य कर्तृपदं किम् अस्ति ?

उत्तरम्:- .....

11. अधोलिखितेषु श्लोकेषु मञ्जूषायाः सहायतया रिक्तस्थानानि पूरयत
1X4=4

नगाधिराजः , तोयनिधि , देवतात्मा , मानदण्डः

अस्त्युत्तरस्यां दिशि..... हिमालयो नाम..... ।

पूर्वापरौ.....वगाहय स्थितः पृथिव्या इव.....मञ्जूषा॥

12. अधोरेखांतेभ्यः पदेभ्यः प्रश्ननिर्माणं कुरुत - 1X4=4

(क) हिमालयः उत्तरस्यां दिशि वर्तते।

उत्तरम्:- .....

(ख) पृथिव्याः मानदण्डः हिमालयः अस्ति ?

उत्तरम्:- .....

(ग) कुमारसंभव महाकाव्यं कालिदासेन विरचितम्।

उत्तरम्:- .....

(घ) अस्मिन् पाठे कविः हिमालयस्य वर्णनं करोति।

उत्तरम्:- .....

13. घटनाक्रमानुसारम् अधोलिखितानि वाक्यानि पुनः लेखनीयानि -

1/2 1/2X8=4

- (i) आर्यभटस्य विरोधः अभवत्।
- (ii) 476 तमे ख्रिस्ताब्दे आर्यभटः जन्म लब्धवान्।
- (iii) तेन आर्यभटीयम् इति ग्रन्थः प्रणीतः।
- (iv) अस्माकं प्रथमोपग्रहस्य नाम आर्यभट इति कृतम्।
- (v) पाटलिपुत्रे आर्यभटस्य वेधशाला आसीत्।
- (vi) गणित पद्धतया तेन ग्रहणस्य वैज्ञानिकं कारणं उपादिशत्।
- (vii) तस्य कर्मभूमिः पाटलिपुत्रेमेव आसीत्।
- (viii) तस्य सिद्धान्ताः उपेक्षिताः।

उत्तरम्:- (i) .....

(ii) .....

(iii).....

(iv) .....

(v) .....

(vi) .....

- .....
- (vii) .....
- .....
- (viii) .....
- .....

14. अधोलिखितानां पदानां विलोमपदानि लिखत -

$1/2 \times 8 = 4$

- (i) आदानम् .....
- (ii) परक्रीयम्.....
- (iii) विषमता .....
- (iv) उदयः.....
- (v) अचलः .....
- (vi) उपरि .....
- (vii) स्थिरः .....
- (viii) अंधकारः.....

*****